

Лютер був більшим католиком, ніж Папа Римський

Розповідає В'ячеслав Горпинчук, перекладач і ініціатор видання творів Мартіна Лютера українською мовою, єпископ Української лютеранської церкви.

Для мене було великим благословінням перекладати твори Мартіна Лютера. Я дуже вдячний Господу Богу за нагоду працювати для церкви Христової. Дякую Фундації лютеранської спадщини, яка також виступала одним з ініціаторів цього видання і також допомогла видати ці томи, привести цей проект до остаточної реалізації.

Коли ми вже з представниками Лютеранської спадщини та з іншими братами обговорювали те, як має виглядати ця добірка творів Лютера, то ми вирішили, що потрібно почати нашу роботу з проповідей Лютера. Тобто Лютера ми хотіли представити в кількох іпостасях. Він був реформатор церкви, людиною геніальною, насправді, людиною Божою, надзвичайно відданою Христу, людиною, яка працювала на кількох полях. Найперше, звичайно, це Лютер проповідник – він служив у церкві Святої Марії в Вітенберзі. 95 тез він прибив до дверей церкви замку в Вітенберзі, але проповідував у церкві Святої Марії.

Це були різні церкви?

Так, різні церкви. І якраз ті проповіді, які ввійшли до першого тому – це проповіді на Євангеліє Святого Івана, які Мартін Лютер проголошував в церкві Святої Марії. Це перший Том. В ньому Лютер, як проповідник.

Другий том показує нам Лютера, як професора богослов'я. Тобто це людина, яка являється публічним богословом. Звичайно, він добре знав Святе Писання. Він був реформатором. І якраз другий

том включає один із основних творів Реформації – це лекції доктора Лютера на послання Святого Апостола Павла до Галатів. Це лекції про виправдання завдяки вірі. Це справді надзвичайно серйозний та гарний твір.

Серце його вчення – виправдання по вірі?

Так. Безперечно – це серцевина Реформації. Бо в часи Реформації, як ви знаєте, головним питанням, головною доктриною, яка ставилася під загрозу – була доктрина про виправдання вірою. І саме доктору Лютеру належать слова, що життя церкви залежить від цієї доктрини. Коли є ця доктрина – церква стоїть. Якщо вона падає, то з нею падає і церква. І тому він такий наголос зробив саме на цьому центральному вченні – вченні про виправдання вірою в Христа, незважаючи на діла закону. Ключове питання. Якраз другий том – це Лютер як богослов і його лекції на послання до Галатів.

Третій том, звичайно, представляє вже Лютера, як перекладача. Звичайно ж, Лютер увійшов у історію церкви ще й як людина, яка переклала Писання на живу мову свого народу. Звичайно ж, були переклади Писання і до Лютера. І на німецьку мову в тому числі. Але найкращий переклад, найвиразніший переклад, яким німецька церква, наприклад, користується до цього часу – це переклад Лютера.

Будучи стовідсотковим німцем, він не тільки прекрасно розумів німецьку мову, а й став засновником сучасної німецької мови. Він добре розумів свій народ. Він досконало володів своєю мовою. І він також знав давньоєврейську і грецьку мови. І тому він зумів зробити цей прекрасний переклад.

Кажуть, що Лютер коли перекладав Біблію, іноді виходив на базар, щоб послухати, як говорить простий люд, щоб знати, як передати той чи інший нюанс живою мовою свого народу. Щоб ця мова була зрозуміла для всіх німців. І Лютер якраз вважається, по праву, на мою думку, засновником сучасної німецької мови. І ось якраз третій том представляє нам Лютера, як перекладача.

Ще одна особливість цього тому в тому, що він містить передмови до книг Біблії. Ви, мабуть, помітили, що Біблія, якою ми користуємося, зазвичай має, так званий, канонічний набір книг Святого Письма.

Шістдесят шість книг?

Так. А Лютер, він крім всього іншого, дає ще передмову. Тобто перед кожною книгою Біблії він дає передмови, в яких коротко описує суть кожної книги. І також в цьому ж томі є його твір про переклад, де він дає поради, розповідає, як перекладач мав би працювати і все інше. Тобто я цей том раджу всім перекладачам. Всім, хто займається перекладом, незалежно від конфесії.

Можливо, ви самі прислуховувалися до цих порад?

Так, безперечно. Лютера, як на мене, треба завжди слухатися. Незалежно від того до якої церкви людина належить, все таки така мудра, глибока людина, як Лютер, Богом, знаєте, не дається людству щодня. І такі дари ми мали б цінувати.

Четвертий том – це вже Лютер, як людина, яка любить свій народ, патріот, людина, яка хоче їм добра. Це Лютер, який формує суспільство. Це такі трактати як «Добрі діла», «Про шлюб», це звернення до християнської шляхти німецької нації про покращення християнського стану. Це його твори про чернецтво, де він описує як воно з'явилося і до чого пізніше прийшло. Про проблеми, які з'явилися. Це все надзвичайно корисні речі, які варто прочитати і знати.

Ви знаєте, що кілька років тому, – скоро буде вже майже 10 років тому, – коли світ вразила всесвітня криза. Ця криза не зачепила кілька країн, так як зачепила вона інші. Це країни північної Європи і Німеччини. І різні люди задалися питанням: «Чому так сталося?». І почали проводитися дослідження Бі-Бі-Сі окремо, і газетою «Нью-Йорк Таймс» окремо. І майже одночасно всі вони прийшли до одного спільного знаменника. І почали з'являтися статті, в яких і там, і там був портрет Лютера.

Чому? Тому що Лютер дуже вплинув на становлення суспільства.

Суспільство мало б бути не егоїстичним. А суспільством, в якому мало б бути на першому місці служіння своєму ближньому. Суспільство, де мав би цінуватися і бізнес, і мала б цінуватися людина. Це те, що ми називаємо соціальні суспільства. І якраз на думку цих дослідників в Північній Європі і Німеччині не було такої жакливої кризи, яка вплинула на інші країни саме через лютеранську доктрину, завдяки Реформацію. І таким чином вплинула на Північну Європу.

П'ятий том – це Лютер в житті. Це Лютер товариш, Лютер – друг, Лютер – вчитель. Лютер жив в Вітенберзі. Вже пізніше, коли завдяки реформам Лютера розійшлися всі монахи, йому і його сім'ї князь подарував колишній будинок августиніанського монастиря. І там був дуже великий зал. Але треба сказати, що Лютер цей будинок використовував за призначенням. Тобто в ньому жила маса студентів. І приходили друзі до нього до дому. Його дружина, Коті фон Бора Лютер, була надзвичайно гостинною жінкою. Вона була дуже працююча. Вона була, так би мовити, бізнес леді. Але християнська. Вона вела велике господарство. Варила пиво.

Звичайно сьогодні багатьом протестантам може ця думка не сподобатися, але це правда. Лютерани цієї традиції трималися і до цього часу тримаються. Запрошували друзів, сідали за столи, накривали столи, вечерю готували, годували гостей. І були різні бесіди, на яких Лютеру ставили різні запитання. І він на них відповідав.

І треба сказати, що якраз цей п'ятий том, «Застільні бесіди», перша його частина, він якраз присвячений цим відповідям Лютера. Не він це писав, це скоріше, так званий, апокриф. А записали його кілька студентів Лютера. Наприклад, Ляутербах, Кордатій. І ці твори були опубліковані вже після його смерті. Після того, як Господь покликав його до небесної домівки. І відповідно, вони показують Лютера вже в такій неформальній обстановці, як товариша, як друга, як вчителя, наставника, але

вже не з кафедри в церкві, не з кафедри в університеті. Або серед друзів, в якійсь іншій атмосфері. В подорожах, в прогулянках і таке інше.

Оце п'ять таких томів, як ми їх формували. Я думаю, що це така парадигма, такий взірець, якому ми будемо далі, дасть Бог, слідувати. Бо шостий том, який готується зараз, це вже будуть проповіді доктора Лютера на Євангеліє від Івана. Це вже будуть розділи подальші, тобто там шостий, сьомий, восьмий розділ Євангелія від Святого Івана.

Чому ви вирішили перекладати ці твори?

Перш за все я лютеранин. Я дуже хотів більше знати і розуміти Лютера. Щоб зрозуміти Реформацію, взагалі, як вона починалася і що вона означає, треба знати Лютера. Без Лютера Реформації не зрозуміти. І не зрозуміти, не оцінити всього того, що Реформація принесла. Без Лютера Реформація не відбулась би. А коли вже є в нас знання про Лютера, то ми розуміємо, чому вона почалася і як вона розвивалася. Ніхто так добре Христа не знав, як, мабуть, Лютер. Я не говорю про апостолів, звичайно. Але із пізніших вже, в постапостольську пору ніхто так Христа добре не знав.

Навіть краще, можливо, аніж Іван Златоуст?

Я думаю, що так, Лютер краще знав Христа. І коли ми дивимось, наприклад, на життя Лютера, звичайно, що там є багато чому повчитися. А найперше тому, щоб краще знати Христа. Якщо хочеш добре знати Христа, слідууй тому, що про нього казав Лютер.

Лютера я хотів почути українською мовою, інакше як ми Лютера зрозуміємо? Це винятково для українських людей, для українського читача, для українського народу. Чи стане це суспільним надбанням, це вже судити читачам. Якість перекладу, наскільки важливими будуть ці твори для українців.

Звичайно, ми хотіли, щоб це видання було доступне для якомога більшої кількості людей, але тираж дуже маленький. Це триста –

триста п'ятдесят примірників. Але це перше видання. Коли буде потреба, будемо його перевидавати. Мета стояла насамперед донести Лютера до лютеран. Тому такий тираж. Вже потім, коли інші конфесії почули, що є Лютер, то пішли замовлення від представників різних конфесій. І від православних, і від католиків, і від баптистів, і від адвентистів і інших конфесій, які хотіли теж почути Лютера.

І від католиків?

Так. Тому що Лютер насамперед був католицьким монахом, августиніанцем. І католицьким богословом. Відповідно, що багато хто хотів би знати про його богослов'я не із критичних джерел, а з оригіналу. Звичайно, це переклад. Але все одно краще читати Лютера, аніж читати критику про нього.

Бо колись в Вікіпедії я був натрапив на статтю про Лютера, в якій Лютера зобразили якимось таким чоловіком, який мав масу проблем і практично зовсім не згадали про його богослов'я. Насправді, інколи робились спроби Лютера опоганити або, навпаки, прославити.

Ні, дивіться на Лютера через його праці, читайте його, знайомтеся з ним, послухайте, що він сам каже. Зараз він стоїть на кафедрі, слухайте його проповідь. А ось він стоїть в університетській аудиторії, слухачів навчає. Ось він за столом сидить – послухайте, що він говорить. Спілкуйтеся з ним і у вас буде враження правильне, всебічне.

Ви зрозумієте, що таке Реформація і чому Лютер такий важливий, наприклад, для протестантських церков. Чому Європа так перемінилася. Чому такі плоди настали в тих країнах, які перейшли в Реформацію. Ми хочемо також дати Україні, і це ще одна причина, чому ми хочемо, щоб тут Лютер говорив, щоб він не мовчав, щоби не про нього говорили тільки, а щоб він говорив. І до українців зокрема.

2017 року Україна відзначала 500-річчя Реформації Лютера. Чи могли б ви зробити висновки з цієї події?

На мою думку, це надзвичайно важлива подія. Я дякую Президенту України, який підписав указ про святкування п'ятисотріччя Реформації, дякую народному депутату Унгуряну, всім депутатам, які долучились до того, щоб цей указ став дійсністю. Як на мене, ця подія вкрай важлива і вона не обмежиться лише 2017 роком. Тому що була привернута дуже велика увага не лише до Реформації, не лише до Лютера, тому що видали, звичайно, прекрасну монету, присвячену п'ятисотріччю Реформації з Лютером на ній, з п'ятьма принципами Реформації, хоча вже останні два принципи скоріше з'явилися пізніше. І не лише конвертом, але також тим, що пробудилася увага суспільства до Реформації, до протестантизму, хто такі протестанти.

Дуже часто протестанти зображувались як секта, якій немає, що запропонувати, в якій темні люди, які дбають про свої незрозумілі інтереси. Але святкування R500 показало, що протестантизм може бути величезним благословінням для країни, для суспільства. І коли говориться про святкування п'ятисотріччя Реформації, звичайно говориться, що увага людей була спрямована на реформаторів. Це і Лютер, і Меланхтон, і Кальвін... Говорили про надбання, які Реформація принесла Європі. Відповідно є сподівання, що цей інтерес, який з'явився, він буде далі жити.

І будемо шукати відповіді чому ми, наприклад, не можемо змінити багато чого в нашій країні, а чому там змінювалося. Чому сьогодні ми хочемо так йти в Європу, яка причина? Причина, що там, напевно, набагато краще живеться людям. А чому там таке життя склалося? Напевно там є якісь особливі благословіння, які Господь Бог дав, правда? А чому ті благословіння з'явилися? Вони не виникли на порожньому місці. Вони виникли там, де проповідувалось Євангеліє, де віра діяла, де були віруючі люди, які віру в Христа вже практикували.

На такі речі потрібно звернути увагу, похвалити. За такі речі слід підбадьорювати. І за такі речі треба бути вдячними Господу. Чудово, що це свято було і хай воно триває. Хай інтерес до Лютера, до Реформації, до протестантизму в цілому,

зростає. Бо в цьому буде благословіння для українського народу.

Яким чином досвід європейської Реформації може допомогти Україні сьогодні?

Бачите, одним з плодів Реформації є становлення нації, і мов, культур. Тому що, якщо ми візьмемо Лютера, наприклад, його внесок у становлення німецької нації важко переоцінити. Неможливо переоцінити. Це становлення німецької мови, культури, літератури, музики, мистецтва, шкіл, усього іншого. І ось для України це, особливо зараз, також вкрай важливо. Тому що Реформація принесла свої плоди в Україні ще в XVI ст.

Іван Огієнко – не лише перекладач Біблії, а й церковний історик. У нього є книга «Українська церква» (1942). І він показує, яким чином Реформація XVI ст. вплинула на становлення української мови на той період. Більше того, він пише, що навіть Пересопницьке Євангеліє, яке ми цінуємо як протестанти також, бо це є перший переклад Писання на українську мову. Воно, на думку Огієнка, робилося із лютеранського Євангелія Секлюціана польською мовою. А Секлюціан, польський богослов, у свою чергу, переклав із Лютера, з німецької. Пересопницьке Євангеліє – це, власно кажучи, проекція Нового Заповіту Лютера через польську мову на українську. Оце історія Пересопницького Євангелія.

І звідси також йде розвиток української мови. Для Огієнка щодо цього питань немає. Він пише, що українська мова, українська культура значною мірою розвинулася завдяки Реформації. Завдяки тому, що робив Лютер. І потім мав вплив у Німеччині, на Польщу, на Річ Посполиту, а Україна в той час була частиною Речі Посполитої, і вплинув на українську мову, на українську культуру. Питання йде тепер про свободу сумління. Чи Реформація передбачає повагу до того, що ви маєте право на власну думку? Для Лютера питання про свободу сумління не виникало.

Одна із таких тем, яку Лютер, наприклад, підіймає в проповіді на Євангеліє від Івана, сьомий розділ, він говорить про те місце, коли вертаються слуги службовців і фарисеїв, і коли їм був наданий наказ заарештувати Христа, бо Христос проповідує не так, як того хотіли б фарисеї і первосвященики, і вони кажуть: «Ніхто так не говорить, як Цей Чоловік. Він від Бога». І Лютер так це перекладає, інтерпретує їхню відповідь таким чином і робить висновок. Він каже: «Бачите, вони – слуги. Фарисеї мають владу над їхнім тілом, над руками, над ногами, але не над сумлінням, тому що над сумлінням ніхто не може мати влади, бо сумління – це дуже важлива річ, яка належить тільки Богові». І якраз цей погляд посприяв тому, що потім розвивається теорія про право людини на свободу віросповідання.

Лютер ставився з повагою до таких речей, як свобода віросповідання. Треба сказати, що одним з висловів Лютера є той, що проти ідей можна боротися лише пером. Ми питаємо, як в ті часи боролися проти ідей. Навіть у Швейцарії палили тих, хто не був згодний, із вченням, наприклад, Кальвіна. Але Лютер стояв на тому, що має бути пошана. Звичайно, принцип який є після воїн – чия територія, того і релігія. Так, але все одно, основи, якраз свободи віросповідання, були закладені в часи Реформації, зокрема, завдяки Лютеру.

Чи продовжує сьогодні Біблія змінювати життя людей?

Як на мою думку, мова йде все таки про те, що таке Реформація? Реформація – це повернення до первісного стану. Реформація християнська – це повернення до Христа, до Бога, до Біблії. Комунізм – це повернення до іншої сили. Це повернення до людини, до диявола, до противника людського роду. Попре те, що комуністи, звичайно, взяли там певні якісь заповіді, висмикнули із Писання і казали: «Не кради». Кому хочеться, щоб у нього крали? Або «Не вбивай», бо їм не хочеться, щоб їх убивали. Але вони вірили, що вони можуть красти, вони вірили, що вони можуть вбивати.

Подвійні стандарти?

Тому їхні реформи апелювали до гріха. І через це люди, які не знали Христа, так легко до так званих комуністичних реформ, принципів горнулися, повертали до них обличчя і вони були їм цікаві. Зауважте, що комуністична революція відбувалася там, де люди найменше знали Христа. І коли ми подивимось потім на репресії, які робилися в Україні більшовиками, комуністами, то вони робилися проти кого? Найперше, найголовнішим чином? Проти християнських церков.

Яка була книга заборонена в Радянському Союзі для того, щоб її читали особливо діти, молодь та інші? Біблія. Комуністи не могли боротися проти Божого Слова своїми творами. Вони могли лише його забороняти. Тобто це показує те, що вони були безсилі проти Бога, безсилі щось зробити проти Його Слова.

Це, як наприклад, сьогодні, людина вирішила полетіти в ісламську країну і в деяку з них вона може привезти з собою Біблію для свого власного користування, а в деяких, здається, і не може. Чому? Тому що не може іслам нічого протиставити Христу, Божому Слову, тому що Христос живий, а Магомет – спочиває. Немає чого боятися, якщо ти говориш правду, якщо Бог на твоєму боці. Немає чого боятися Біблії, якщо ти говориш правду, відповідно до Божого Слова. Але якщо є велика проблема у людині, в доктрині, у вченні, якщо вона суперечить Писанню, якщо вона йде проти Христа, проти Його Слова і нічого не може запропонувати, – тоді вона його забороняє.

Те, що зробили комуністи, воно завдало величезної біди, величезної рани і не саме нашому народу, нашому суспільству. Тому що комунізм, він будувався на обмані. Він будувався на доктрині ненависті до інших класів. А так само, як нацизм, наприклад, будувався на ненависті, або на зневазі інших рас, або націй. Відповідно, це були речі, які були руйнівними. І коли щось будується на неправді, то воно породжує неправду.

Сьогоднішня бідність в Україні, корупція, наявність

олігархату, беззаконня, відсутність правосуддя – це все є наслідки відступу від Бога, а він в свою чергу несе, так звані, реформи комунізму, наслідки комуністичних часів чи знищення рас, народів. Не було нічого доброго в тій ідеології. А Реформація, вона, навпаки, повертає людину до Бога. Реформація повертає до принципів, які заклав Господь Бог. Реформація каже: «Ми не в стані змінити людину. Ми не в стані вивести гріх із тіла людини. Але Христос може змінити людину».

Нова людина, яка почне жити, має віру і ця віра спішить робити добро, вона хоче жити так, як каже Бог. І ось ми бачимо плоди. Ми бачимо плоди комунізму. А це по-перше Україна, Росія, Білорусь. І ми бачимо плоди Реформації. Це Північна Європа, Західна Європа, Сполучені Штати Америки, Канада. Усі ці країни, які сьогодні мають це велике матеріальне благословіння. Звичайно, сьогодні там є маса проблем. Звичайно, там є також духовні проблеми. Ми бачимо відступництво багатьох церков від Божого Слова. І ми не знаємо чим це завершиться, але нічим добрим це не може завершитися. Але ми бачимо також дуже добрі плоди, які ще тягнуться завдяки тому, що принесла Реформація. І ми хочемо, щоб ці плоди були також і в нашому суспільстві.

Чи не є наявна секуляризація Західної Європи побічним ефектом Реформації?

Я думаю, що до певної міри є. Тому що в часи Реформації князі мали надто багато влади. Але треба сказати, що Лютер з цим боровся. І Лютер казав, що вони мають занадто велику владу. Що їм не можна допускати того, щоб вони панували над церквою. Лютер якраз виступав за розділення церкви та держави. Лютеранський погляд такий, що церква і держава мають бути розділені. Для Лютера було два царства різних: Царство Боже і царство світу цього, яке також, звичайно, царство, у якому діє Господь Бог через представників, тобто через владу.

Церква має лише одну функцію: проповідувати Євангеліє. Іншої функції в церкві немає. Держава повинна якраз піклуватися про

благоустрій в суспільстві. Функції держави: карати зло і хвалити добро. Якщо держава буде ці функції виконувати, все буде нормально. Навіть не будувати якісь залізниці, пенсію платити, а дві функції.

Коли українська держава оці дві речі буде робити, я впевнений, що Україна буде благословенною. Ви знаєте, Лютер був громадський діяч, я сказав би скоріше, суспільний діяч. Бо він, як богослов, вважав, що князі – його парафіяни. Він звертався до них і казав: «Це потрібно міняти, і це також. Ми не можемо ось так жити або продовжувати так робити. А треба так, як вчить нас Господь Бог. Навіть якщо ти князь, навіть якщо маєш меч, ти все одно мусиш слухатися Господа Бога і бути вірним Христу, бути вірним Богу».

Це дуже важлива річ. Якраз четвертий том – це християнин у суспільстві, він показує відповіді Лютера. Він не каже: «Пануйте над церквою, давайте запроваджуйте ваші якісь установи, все інше». Ні-ні, він нарікає, він каже: «Забагато влади, забагато влади». Хочуть панувати над церквою, але ми повинні стояти на своєму, проповідувати Євангеліє.

Звичайно потім, коли почалися, вже після смерті Лютера, війни і все інше, ми пам'ятаємо, що князі вставали на захист протестантизму. Ми знаємо про розвиток саме державних церков в Німеччині. І ці розвитки були катастрофічні, вони принесли дуже велику біду для церкви. Вони принесли і унії між кальвіністськими церквами та лютеранськими, що було неприйнятним, бо це два різних напрямки богослов'я.

Ми знаємо, що навіть російська імперська церква запозичила з Німеччини цей погляд. Тобто з тих всіх розвитків, коли при Теофані Прокоповичі, який вчився в університеті Галле (колишньому Вітенберзькому університеті) й коли він став радником і наставником Петра I, російського імператора, він запропонував йому, до речі, перейменувати Московію на Росію, бо Росія означає "Русь" по-грецьки. То кажуть, що саме він виступив ініціатором створення державної церкви в Росії. Коли

було скасовано патріархію і був запроваджений Священний синод. І церквою правив обер-прокурор. І потім не випадково з'являється комунізм. Святе місце пустим не буває. Бо коли немає сили Євангелія у людях, коли немає Євангелія, немає християн. Усе ж дуже просто, правда?

Які у Лютера були відносини з Римо-католицькою церквою і як би він сьогодні відреагував на спільну католико-лютеранську “Декларацію про виправдання”, підписану в 1999 році?

По-перше, Лютер був наскрізь католиком. Він був стовідсотковий католик. Він був більший католик, ніж Папа Римський, звичайно. Тому що він вірував у Євангеліє, вірував у Христа, вірував у соборну церкву. Власне кажучи саме це і є значенням слова «католицький» або «кафолічний», коли ми, як християни, стоїмо, наприклад, в літургійних церквах, можливо так само Церкви адвентистів сьомого дня, Нікейський символ віри, коли співається, проголошується, то вірою ми кажемо одне з визначень церкви – соборної церкви. Якщо ми перекладемо це грецькою, то буде кафолічна, тобто католицька церква. Та, яка складається з усіх християн по всьому світі.

Лютер був саме таким – він стояв на Христі, він перебував у Христі, він проповідував Христа. І відносини між ним і Папою треба розглядати, як відносини, як він назвав, між ним і Римською церквою. Він не мав наміру виходити із церкви. Він хотів проповідувати Євангеліє.

Лютер розділяв Папу і церкву, для нього це не було одне й те саме. Для нього церква – це зібрання усіх віруючих довкола Євангелія. А Папа – це єпископ Риму, який перебрав на себе функції антихриста. І який наполягав на тому, щоб Христа було менше в церкві. І який нав'язував свої правила, нав'язував свої традиції, свої фальшиві доктрини. І якраз цьому Лютер чинив протистояння. Бо коли читаємо лютеранське сповідання і Лютера, і інших авторів – вони не проти бути з Папою, аби лише дозволив проповідувати Євангеліє. Але допоки він буде чинити опір Євангелію, ми будемо називати його Антихристом. І це нас

приводить до декларації 1999 року.

Спільна декларація між Всесвітньою лютеранською федерацією і римським католицизмом, Ватиканом, про виправдання вірою. На нашу думку – це зрада Христа і Реформації. Тому що римська сторона залишається при своїх інтересах, тобто залишається при своєму розумінні того, що несе виправдання. Це не виправдання самою вірою в Христа. Це обряди, це те, яким чином приходити вірою до Христа, це і дія благодаті, або надії. Тобто це є скоріше підміна понять. «Ми згоджуємося використовувати ваші терміни, але ми будемо вкладати у них своє значення». І це те, що сталося якраз із спільною декларацією. Суті це не змінило. Це тільки гра слів. Це підміна понять заради зовнішнього миру.

І це так з боку Всесвітньої лютеранської федерації – це лібералізм, і це відступництво від того вчення, яке сповідував доктор Мартін Лютер. Я думаю, що він написав би дуже поважний і серйозний трактат Всесвітній лютеранській федерації. І попросив би їх, щоб вони його імені більше не використовували. А назвали б себе якоюсь там церквою, якою б там не хотіли, але без імені Лютера.

До слова, Лютер взагалі не хотів, щоб його іменем називали церкву, бо це була зневажлива назва. Не лютерани себе називали лютеранами, а римська сторона назвала лютеранами. Так само ми читаємо в Антіохії, що християнами вперше названо учнів. І так само «лютерани» – це зневажлива назва з боку противників. Ну ви знаєте, як це буває часто, коли так називають, тоді: «Гаразд, ми цю назву приймаємо. Ви нас так називали, ми будемо так називатися».

Повертаючись до декларації, – вона є відступом з боку тих, хто називає себе лютеранами, тих, хто належить до Всесвітньої лютеранської федерації, відступом від принципів Реформації, від учення про спасіння завдяки вірі в Христа.

Те, що зробила Всесвітня лютеранська федерація, звичайно є відступом від Божого Слова. І те, що вона робить сьогодні є

логічним продовженням цих речей. Мається на увазі цей лібералізм, який там живе і ми бачимо, як він далі діє. Тому що сьогодні ті церкви, які входять до складу Всесвітньої лютеранської федерації, принаймні значна частина з них, – вони вважають, що нічого страшного у гріхові блуду, тобто у гріхові гомосексуалізму, лесбійанстві немає. Вони не цінують дар статі, який дає Господь Бог. Вони вважають, що можна мати спотворений розум. Можна з цим спотвореним розумом жити. І можна всі ці гріхи пропагувати.

Тобто мова вже не йде лише про те, що причащати, допускати до причастя представників ЛГБТ-спільноти, а давати можливість проповідувати в церквах, давати їм можливість бути служителями при церкві. І, звичайно, давати шлюб, між чоловіками, між жінками – це є гідота в очах Господніх. Звичайно, і церква правдива, Христова наречена, приймати цього ніколи не буде. Це вже показує, що блудниця з книги Об'явлення має місце не лише у Римі, але в різних місцях. Як каже Іван Хреститель: «Антихристів багато є». Звичайно, головний в Римі.

Яким було ставлення Лютера до анабаптистів і як би Лютер сьогодні сприймав сучасних послідовників цього руху?

Я думаю, що позиція Лютера не змінилась би. Анабаптистів він вважав за помилкових проповідників, за фальшивих пророків, тому що Лютер вірив у те, що хрещення має бути одне, Лютер стояв на тій позиції, що хрещення – це таїнство і що в таїнстві діє Бог, не людина, а Бог. І коли здійснюється таїнство хрещення, то людину відроджує Господь Бог. Бо діє не просто вода, а Слово, яке у воді і з водою. Не думаю, що позиція Лютера змінилась би і сьогодні.

Думка про те, що Лютер почав Реформацію, але не закінчив, помилкова. Лютер наголошував на тому, що позицію, яку він має, він не змінив би. І також казав, що будуть приходити в його ім'я і казатимуть, що він би так і так робив би, але він того ніколи не робив би. Позиція Лютера була дуже чіткою і зрозумілою. Тому очевидно, що поділ залишився би.

Щодо церкви, звичайно, в мене є єдине бажання, щоб церква залишалася вірною доктрині християнській, Божому Слову. Ми віримо в те, що сповідувалося п'ятсот років тому, і тисячу років тому, і дві, і зараз, має бути одне й те саме. Ісус Христос учора, і сьогодні, і повіки Той Самий. Я бажаю одного: щоб наша Реформа полягала в тому, щоб ми завжди поверталися до Христа, були з Христом і у Христі. Це, що стосується церкви. Я молюся, щоб всі церкви в Україні проповідували Євангеліє. Коли будь-яка церква, яка має символ Христа, чи на куполі, чи в будівлі, чи де, буде проповідувати Спасителя Христа, буде проповідувати Євангеліє, спасіння вірою в Ньому – це буде найкраща реформа для України. Це найголовніше, номер один.

Звичайно, як український громадянин, я прагну, щоб був мир в Україні, молюся за цей мир щодня, щоб перестали наші воїни і мирні громадяни гинути на Сході України. І молимося також, щоб Україна перестала займати провідні місця у рейтингу корупції. Щоб все-таки наші місця були подібні до країн таких, як Швеція, Норвегія, Німеччина, або Америка, де корупція існує, але в дуже низьких показниках. І ще молимося про те, щоб була реформа правосуддя, щоб вона була справжньою. Не показовою, а справжньою. Бо поки не буде правосуддя, наша країна буде втрачати землі, території і все інше.

І знаєте, звичайно, коли ми читаємо книгу Суддів, читаємо Старий Заповіт, то ми бачимо, як Господь картає старозаповітний народ тим, що в нього немає правосуддя і кара за відсутність правосуддя – це відбирання земель. Частина за частиною вибраний народ, Ізраїль, втрачав свої території. Молимося, щоб все таки в Україні було правосуддя. Знаєте, я перебував в Америці нещодавно, саме кілька днів тому як повернувся. Там, звичайно, суддів обирають, народ обирає суддів. Не чиновники призначають, а народ обирає. Прокурорів народ обирає, окружних принаймні. Начальників поліції – шерифів, обирає народ, який живе.

Демократія?

Так. Молимося, щоб демократія працювала в нас. Як казав, здається, Уїнстон Черчилль: «Це недосконала система, але кращої поки що ніхто не придумав». І ще знаєте, був в Нью-Йорку, стояв на набережній Гудзонської затоки і там є такий цікавий пам'ятник: люди, які прибували до Америки і погляди спрямовували до неба і на колінах стоять перед Господом Богом.

Молимося, щоб наш народ не стидався, а ставав на коліна перед Богом. Шукав Його і тоді такий народ буде благословенним. Благословенний той народ, чиїм Богом є Господь. Молимося, щоб наш народ стояв на колінах перед Христом, шукав в Нього милості, щоб він отримав Божу любов і щоб любив Господа Бога та своїх ближніх. Благословен той народ, чиїм Богом є Господь. Блажен той, якого Бог вибрав на спадок Собі. Аби наш народ, український народ, став саме таким народом, віруючим у Христа і через це благословенним. Благословіння прийдуть, головне вірити у Христа.

Запитання – Андрій Гриненко, бакалаврант богослов'я